DOÇ. DR. ÜLFET GÖRGÜLÜ

ONUR VE İFFET

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 1303

Halk Kitapları: 293

Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Yayın Koordinatörü
Yunus AKKAYA

Editör
Prof. Dr. Huriye MARTI
Rukiye Aydoğdu DEMİR

Baskı Takip
İsmail DERİN

Tasarım
Arzu Akgün (aral.org)

Baskı
ARAL
Mustafa Kemal Mah. 2141 Cad.
No: 33/3, Söğütözü, Çankaya / Ankara
Tel: 0.312 219 53 26
www.aral.org

2. Baskı, Ankara – 2017

Eser İnceleme Komisyon Kararı:
28.09.2016/23

ISBN:978-975-19-6649-0
2017-06-Y-0003-1303
Sertifika No: 12931

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 295 72 93 - 94
Faks: 0 312 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr
www.diyanet.gov.tr

“Sevgili Peygamberimiz, yanına geleni boş çevirmez, kapısından hiç kimseyi mahzun ve mahrum bir şekilde geri göndermezdi. Öyle cömert, öyle anlayışlı, öyle âlicenap bir insandı ki… Bunu bilen Müslümanlar maddi ve manevi ihtiyaçlarında ona başvurmaktan çekinmezdi. Bir gün Medineli bir grup Peygamberimize gelerek ondan para yardımı istedi. Zengin ve gösterişli bir hayatı yoktu Peygamberimizin. Mütevazı yaşar, elindekini paylaşmayı severdi. Bu gelenleri de reddetmedi. Onlara da yardım etti. Hem de karşılıksız olarak…

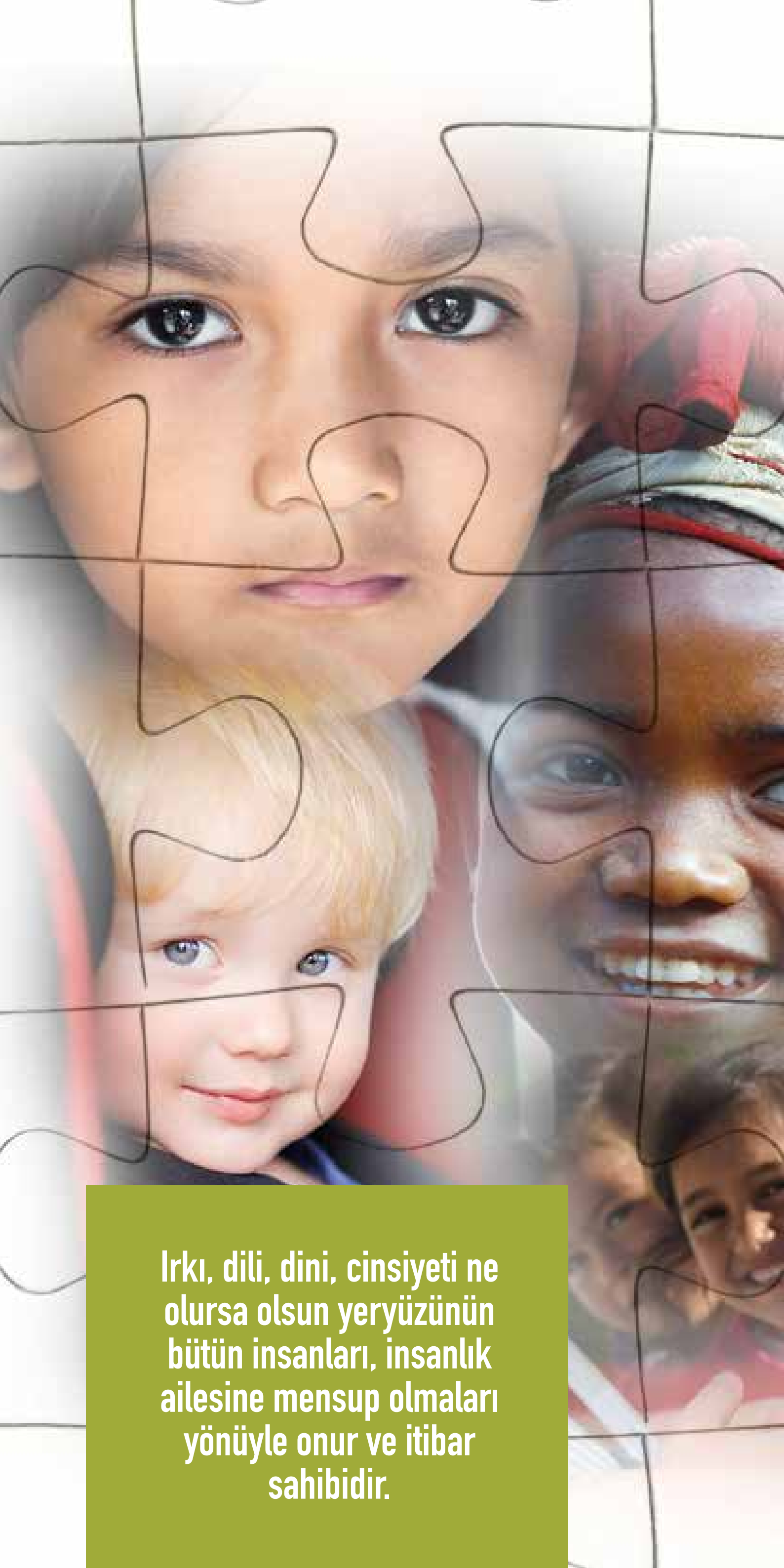
Yanında mal namına birikmiş ne varsa tükenmişti. Ama istekler tükenmiyordu. Hediyeler bitmişti ama talepler bitmiyordu. O zaman yetinmenin değerini, onurlu ve iffetli bir duruşun anlamını şöyle anlattı Peygamberimiz:

"Yanımda bulunan hayırdan (maldan) hiçbir şeyi bir kenara biriktirip de sizden saklıyor değilim! Şu muhakkak ki, kim iffetli kalmayı dilerse Allah onu iffetli kılar. Kim de sabretmeye çalışırsa Allah ona sabır ihsan eder. Kim insanlara el açmazsa Allah onu müstağni kılar. Sizlere sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir nimet verilmemiştir." (Buhârî, Rikâk, 20) ”

Cümle âlem yoğ iken ol var idi,
Yaratılmıştan gani Cebbar idi.
Var iken ol yoğ idi ins ü melek,
Arş u ferş u ay u gün hem nuh felek.
Sun' ile bunları ol var eyledi,
Birliğine cümle ikrar eyledi...

Evvel, Âhir, Zâhir ve Bâtın olan Yüce Allah, murad-ı ilahisi ile âlemi "kün" (Ol!) emriyle var eyledi. Varlığından haberdar ve birliğine şahit kılmak üzere insanı yarattı. Arz'ı ona döşek, semayı tavan yaptı. Yer ve içindekileri hizmetine sundu. Türlü nimetleriyle insanın maddi ihtiyaçlarını giderdiği gibi, manevi yönden gelişip yetişmesi için ona peygamberler gönderdi, kitaplar indirdi. Haklar verdi, sorumluluklar yükledi. İnsan olarak yaratmak ve kendine muhatap kılmak suretiyle kullarını onurlandırdı.

İnsana düşen, fıtraten sahip olduğu bu onuru, yaratılıştan getirdiği değeri inanç ve davranışlarıyla koruyup geliştirmek, saygınlığına yaraşır bir hayat yaşamaya çalışmaktı. Kendi değerinin farkına varacak, her insanın aynı değer ve saygınlığa sahip olduğunu bilecekti. İffeti kuşanarak öyle bir

Irkı, dili, dini, cinsiyeti ne olursa olsun yeryüzünün bütün insanları, insanlık ailesine mensup olmaları yönüyle onur ve itibar sahibidir.

hayat sürecekti ki insanlık haysiyet ve şerefini zedelemeyecekti.

Vakıa böyle miydi peki? Hz. Âdem'in, ailesiyle yeryüzünü mesken eylediği vakitlerden bu yana, yaşlı dünyamız insan onurunu zedeleyen nice zulümlere, haksızlıklara, açlık ve kıtlıklara şahit oldu. Toprağı kardeş kanına bulayan Kabil'den bugüne, yerküremiz insan haysiyetini ayaklar altına alan nice terör ve zorbalıklara, savaş ve katliamlara göğüs gerdi. İnsanoğlu yaratılış gayesinden uzaklaştıkça, nefsinin boyunduruğu altına girip süflî arzularının esiri oldukça, kendisine ve etrafına ne çok zarar verdi. Bedenî ve maddî hazlara yenik düşünce, iffetsizliğin girdabına sürüklendi. Eliyle, diliyle, gözüyle, kulağıyla maalesef "şerre anahtar, hayra kilit" oldu. Halen de olmakta…

İnsanlık insan elinden neler çekmekte... Oysa insan, insanın hasmı değil, dostu olmalıydı. Dünya yurdundan ahiret diyarına, hesabını verebileceği amellerle ve gönül huzuruyla göçebilmeliydi. İşledikleri sebebiyle kimi yüzlerin simsiyah kesileceği günde, yüzü ışıldayanlar safında (Abese, 80/38-42) yerini alabilmeliydi…

Hâlâ nefes alıp veriyorsak eğer, henüz hiçbir şey için geç kalmış değiliz. Yeter ki her birimiz insanlık haysiyetine ve iffete sahip çıkalım! Yeter ki hem kendi değerimizi bilelim hem de başkalarının sınırlarını ve hukukunu ihlal etmeme duyarlılığını gösterebilelim!

Nedir Onur ve İffet?

Kavram olarak "onur", hem insanın "itibar ve şerefini", kendisine duyduğu öz saygıyı hem de başkalarının ona gösterdiği saygının dayandığı "kişisel değeri" ifade eder. İnsanı diğer canlılardan ayıran kendisine has özellikler vardır ve bu üstün özellikler "insan onuru" kavramını ortaya çıkarır.

"İnsan onur sahibi bir varlıktır." dediğimizde onun kimliğini ve kişiliğini tanımlamış oluruz. İnsan için "onur sahibi olmak", sonradan bahşedilmiş bir durum olmayıp yaratılıştan gelen, fıtraten verili bir nimettir. Ama "onurlu insan olarak kalmak" kişisel özen ve gayreti gerekli kılmaktadır. Kendisine öz saygısı olmayan insanın başkalarına saygı göstermesi zordur. İnsan kendi

değerinin farkına varıp itibarını idrak ettiğinde, davranışlarıyla bu itibarı koruma çabası içinde olacak, bunun için de iffet erdemini hayatının mihveri yapacaktır.

"İffet", insanın bedenî ve maddî hazlara aşırı düşkünlükten korunmasını sağlayan ahlakî bir özelliktir. İffet; yeme, içme ve cinsel arzular konusunda ölçülü olmaktır. İffet; aşırı istekleri bastırıp onları dinin ve aklın buyruğu altına sokmak suretiyle kazanılan bir erdemdir. İnsan, hayatını sürdürmek için gerekli olan yeme içme başta olmak üzere diğer tüm doğal ihtiyaçlarını fıtrata uygun şekilde ve belli ölçüler içinde gidermek durumundadır. İşte iffet bu ölçülü ve dengeli yaşayışı sağlayan güzel ahlâk özelliğidir. Nefsin aşırı arzularına boyun eğmeyip insanlık vakarına yaraşır bir hayatı temin eden kalbî bir melekedir. İffetli bir yaşam, insanın hem Rabbine, hem kendisine hem de çevresine saygısının gereğidir.

İsmet-i Âdemiyye: İnsan Doğuştan Onurludur

Hâlık, Bârî, Musavvir olan Allah'ın en güzel surette yarattığı varlıktır insan. Bu güzel

İnsana düşen, fıtratında var olan onuru, yaratılıştan getirdiği değeri, inanç ve davranışlarıyla koruyup geliştirmek, saygınlığına yaraşır bir hayat yaşamaktır.

surete Yaratıcının ruhundan nefha üflenmiş (Hicr, 15/29; Sa'd, 38/72), yaratılmış pek çok varlıktan üstün olan insan meydana gelmiştir. Bu gerçek, Kur'an-ı Kerim'de; *"Andolsun biz insanoğluna şan, şeref ve nimetler verdik. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerine güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık."* (İsrâ, 17/70) şeklinde ifade edilir. Yeryüzüne halife kılınması (Bakara, 2/30), emaneti yüklenerek iradesini ortaya koyması (Ahzab, 33/72), akıl, idrak ve kalp sahibi olması (Mülk, 67/23), peygamberler ve vahiy aracılığıyla eğitilip irşat edilmesi (Bakara, 2/151) insanın varlık âlemindeki seçkin yerini gösterir.

İslam inancında insan, sadece insan olması itibariyle saygın, onurlu bir varlıktır. Bu asli saygınlık İslam geleneğinde "ismet-i âdemiyye" yani saygınlığın insan olmakla kazanıldığı ilkesiyle ifade edilir. Diğer bir deyişle, "şeref, insanlıktan kaynaklanır".

Irkı, dili, dini, cinsiyeti ne olursa olsun yeryüzünün bütün insanları, insanlık ailesine mensup olmaları yönüyle itibar sahibidir.

İnsanoğlu yaratılış
gayesinden
uzaklaştıkça,
iffetini kaybedip
nefsî arzularının
esiri oldukça,
kendisine ve
etrafına ne çok
zarar verdi!

Hiçbirimiz memleketimizi, ırkımızı, cinsiyetimizi, ailemizi kendimiz seçmedik. Dillerimizin ve renklerimizin farklı oluşu Allah'ın takdiri ve O'nun varlığının kanıtıdır (Rûm, 30/22). Nesebimiz de O'nun dileyip yaratmasıyladır (Furkân, 25/54). Tercih imkânımızın olmadığı hususlar üzerinden birbirimize üstünlük kurmaya, tahakküm etmeye çalışmak, bu aidiyetleri bir itibar vesilesine dönüştürmek, Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Peygamberin (s.a.s.) sünnetine aykırı düşmek demektir.

Bilakis Kur'an'ın öğretileri türlü yollarla zedelenen insan haysiyetini yeniden onarmaya matuf olduğu gibi, Peygamber Efendimizin bütün hayatı da bunun mücadelesiyle geçmiştir. Mekke'de gençlik yıllarında, henüz vahye muhatap olmadan önceki dönemlerde Hz. Peygamberin "hılfu'l-fudûl" adlı "erdemliler cemiyeti"ne katılarak haksızlıklara karşı durduğu, mazlumlara sahip çıktığı, insan onuru adına onurlu bir mücadele verdiği bilinmektedir. Kendisine peygamberlik verilip İslam'ı tebliğe başladıktan sonra da son nefesine kadar hem davranışları hem hadisleriyle in-

İffetli bir yaşam, insanın hem Rabbine, hem kendisine hem de çevresine saygısının gereğidir.

san haklarının ve saygınlığının korunması uğruna gayret etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de insanların "bir özden" yaratıldığı ve aslen eşit oldukları bildirilir (Nisâ, 4/1). Sevgili Peygamberimiz de Veda Haccı'nı yaparken okuduğu hutbesinde bütün bir insanlığa seslenerek, insanların aynı kökenden yaratıldıklarını hatırlatmış, etnik mensubiyetin bir üstünlük ölçüsü olarak kabul edilemeyeceğini şöyle beyan etmiştir: *"Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a; beyazın siyaha, siyahın beyaza takva dışında bir üstünlüğü yoktur."* (İbn Hanbel, V/411)

İnsan onuru ırka, aşirete, dine, mezhebe ve meşrebe bağlı olmadığı gibi, kişinin cinsiyeti ya da sosyal statüsüyle de bağlantılı değildir. Kadın, erkek, genç, yaşlı, zengin, fakir, eğitimli, eğitimsiz her insan, insanlığı itibariyle değerli ve hürmete layıktır. Nitekim Resûlullah (s.a.s), *"Nice kapılardan kovulmuş üstü başı perişan insan vardır ki, Allah'a yemin etse Allah onu yemininde haklı çıkarır."* (Müslim, Birr, 138) buyurarak

onurun insanın görüntüsünde değil, özünde olduğunu vurgular. *"Allah, sizin görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz; yalnızca kalplerinize ve amellerinize bakar."* (Müslim, Birr, 34) hadisi de bu gerçeği dile getirir.

İslam'da insanın saygınlığı ölümünden sonra da devam eder. Peygamber Efendimiz, *"Ölülere sövmeyiniz. Çünkü onlar, dünyada yapıp ettikleri şeylere kavuşup geçip gitmişlerdir."* (Buhârî, Cenâiz, 97) buyurarak ölülere gösterilmesi gereken saygıya dikkat çekmiştir. Allah Resûlü bir keresinde yanından geçirilen cenazeye hürmeten ayağa kalkmış, ashabın, "O bir Yahudi'dir." demeleri üzerine, *"O da bir can değil mi?"* diye cevap vermiştir (Müslim, Cenâiz, 81). Dolayısıyla eşref-i mahlûkat olan insanın, dirisi gibi ölüsü de saygıyı hak eder.

İnsan Onuru Dokunulmazdır

İnsanın doğuştan getirdiği saygınlığın bir sonucudur ki dinimiz canın, dinin, aklın, haysiyetin ve malın dokunulmazlığını güvence altına almıştır. Bu değerleri korumak hem insanî hem de İslamî bir vazifedir.

Hatta kişinin söz konusu değerleri korumak için giriştiği mücadelede canından olması "şehitlik" payesiyle ödüllendirilmiştir (Tirmizî, Diyât, 21; Ebû Dâvûd, Sünne, 29).

Kur'an-ı Kerim'de haksız yere bir cana kıymanın bütün bir insanlığı öldürmek gibi olduğu ifade edilmekte, buna karşılık bir insanın hayatını kurtarmanın bütün bir insanlığı kurtarmak anlamına geldiği bildirilmektedir (Mâide, 5/32). Hz. Peygamber de Veda Hutbesi'nde, insanların canlarının, mallarının, haysiyet ve namuslarının dokunulmaz olduğunu bütün insanlığa ilan etmiştir (İbn Hanbel, V, 72).

Dinimizde insanları hor görmenin, alay etmenin, lakap takmanın, gıybetin, yalan söylemenin ve başkalarını küçük düşürücü tüm davranışların yasaklanmış olması, izzet-i nefsin korunmasına yönelik düzenlemelerdir. Müslüman'ın Müslüman'a kanı, malı ve ırzı haram kılınmıştır (Müslim, Birr, 32). Dolayısıyla din kardeşinin canına ve malına zarar veren, onurunu zedeleyen, itibarını düşüren her türlü söz, karar ve uygulama dinimize aykırıdır.

Yeryüzünde savaş istenen bir durum değilse de İslam'da meşru müdafaa anlamında savaşa izin verilmiştir (Tevbe, 9/12; Hac, 22/39). Ancak Müslümanların savaşta bile hukukî ve ahlakî ilkeler içerisinde hareket etme mecburiyetleri vardır. Aslında sadece savaş hâlinde değil, her durumda zulüm ve işkence yasaklanmıştır (Müslim, Cihad, 2). Ama özellikle savaş ortamında çocuk, kadın, yaşlı ve din adamı gibi fiilen savaşa dâhil olmayan kesimlere dokunulmaması, bizzat Allah Resûlü'nün emridir (Buhârî, Cihad, 147-148).

Düşmanın evlerine, bağ ve bahçelerine bile zarar vermenin yasak olduğu zamanlardan bugüne geldiğimizde, dünya devletleri tarafından altına imza atılan evrensel beyannamelerin kâğıt üzerinde kaldığını, insanlık onurunu ve insan haklarını korumaya yetmediğini üzülerek görmekteyiz. Geride bıraktığımız asırda insanlık iki büyük dünya savaşının yanı sıra Azerbaycan'da, Afganistan'da ve Saraybosna'da yaşanan kıyımlara şahit olmuştur. Bugün de Suriye'de, Irak'ta ve dünyanın birçok bölgesinde süren savaşlar, terör olayları,

işkenceler, katliamlar, tecavüzler, kimliksizleştirmeler ve yok saymalar içler acısıdır. Yoksulluğun ve yoksunluğun hüküm sürdüğü Afrika'da olup bitenler vicdanları derinden yaralamaya devam etmektedir. İnsanlık onuru ve mazlum insanların iffeti had safhada zedelenirken, birleşmiş ve birleşememiş milletler, yerküreyi kuşatan onur ihlallerinin üstesinden gelecek bir iradeyi maalesef ortaya koyamamaktadır.

Müslüman, hem kendi onuruna sahip çıkmakla hem de başkalarının onurunu korumakla yükümlüdür. Müminlerin birbirlerinin onurunu koruma hususunda hassas olmaları, gıyabında da olsa birbirlerine destek çıkmaları kardeşlik hukukunun bir gereğidir. Nitekim Peygamber Efendimiz şöyle buyurur: *"Her kim bir Müslüman'ı saygınlığının kaybolacağı, onurunun zayıflayacağı bir yerde yardımsız bırakırsa, Allah da onu kendisine yardım edilmesini arzu ettiği bir yerde yalnız bırakır. Kim de bir Müslüman'a onurunun zayıflayacağı ve saygınlığının yitirileceği bir yerde yardım ederse, Allah da ona kendisine yardım edilmesini arzu ettiği bir yerde yardım eder."* (Ebû Dâvûd, Edeb, 36)

Müslüman, hem kendi onuruna sahip çıkmakla hem de başkalarının onurunu korumakla yükümlüdür.

Aile, akraba, komşu, arkadaş, erkek, kadın, çocuk, genç, yaşlı her kim olursa olsun karşımızdakinin haysiyetini kendi şerefimiz gibi bilmeli, bize yapılmasını istemediğimiz onur kırıcı davranışları başkalarına yapmaktan kaçınmalıyız. Bu sorumluluğu titizlikle yerine getirdiğimizde Peygamberimizin müjdesi bizi beklemektedir: *"Kim Müslüman kardeşinin onuruna yönelik her türlü kötülüğü savarsa, Allah da kıyamet gününde onun yüzünden cehennem ateşini savar."* (Tirmizî, Birr, 20)

Resûl-i Ekrem Efendimizin bize öğrettiğine göre, müminin, altından kalkamayacağı sıkıntılı işlere girişerek kendini küçük düşürmesi uygun değildir (Tirmizî, Fiten, 67). Mümin, helal ve haram ölçülerine riayet ederek, şüpheli hususlardan uzak durarak kişiliğini ve haysiyetini korumaya özen göstermelidir (Buhârî, İman, 39). Yeme, içme, giyim, kuşam, söz ve davranışlarıyla onur sahibi olduğunu ortaya koymalıdır. Bunun için eline, diline, beline sahip olmalı; iffetli yaşamayı şiar edinmelidir. Zira iffetli olmak, onurlu bir hayatın ve haysiyetli bir duruşun hem sebebi hem de sonucudur.

İffet, Nefse Karşı Dik Duruştur

"Yemin olsun, nefse ve onu şekillendirip düzenleyene; ona kötü ve iyi olma kabiliyetlerini verene. Nefsini arındıran elbette kurtuluşa ermiştir. Onu arzularıyla baş başa bırakan da ziyan etmiştir." (Şems, 91/7-10) Ayetlerden anlaşıldığı üzere, insan ahlakî bakımdan çift kutuplu bir varlıktır; iyilik ve kötülüğü, doğru ve yanlışı, sevap ve günahı bilme, tanıma, bunlardan birini seçme ve yapma özgürlüğüne sahip kılınmıştır. Nefsinin aşırılıklarını dizginleyip seçimini iyilik ve sevaptan yana yaparsa, ayetin ifadesiyle kurtuluşa erecektir. Ama aksine nefsani arzularının güdümünde hareket ederse, ziyana uğrayacaktır. Arınmış nefsin en bariz vasıflarından biridir iffetli olmak…

Dürüst ve iffetli bir hayat sürmek, mümin olmanın ayrılmaz vasfıdır. İffet önce kalpte başlar. Allah'ın, kulunun kalbine nazar ettiğini (Müslim, Birr, 34) idrak eden mümin, kalbini her türlü kötü duygudan arındırmaya, her daim temiz tutmaya özen gösterir. Kalbin iffeti; heva ve hevesten, haz ve iştahtan yana aşırılığı bir kenara bırakıp din-

ginleşmektir. Bu hâl, kalpten diğer organlara yayılarak, ele, dile, göze, kulağa "edep" şeklinde yansır.

İffet, bireyin olduğu kadar toplumun da ziynetidir. Dinimiz iffetli bir toplum inşa etmek için inanan erkek ve kadınlara birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Mahremiyet ve tesettürle ilgili düzenlemelere riayet etmek bu sorumlulukların başında gelir.

"Mahremiyet" olgusu, büyük-küçük, kadın-erkek herkes için geçerlidir ve sosyal hayatta hem kendi özel alanını korumak hem de başkasının özeline saygı duymak anlamına gelir. Mahremiyet bilinci insanı güçlendirir, kendini tanımasını ve özel hissetmesini sağlar, öz saygısını geliştirir. Bu sayede kişi "sınırlarını" korumayı öğrenir ve başkasının sınırlarına saygı duyarak onurunu ihlal edecek adımlar atmaz.

İslam'ın "tesettür" emrinde ise hem fıtratı hem de ruh sağlığını koruma, insanlar arası ilişkilerde cinsiyeti değil kişiliği ve saygınlığı öne çıkarma, sağlıklı ve huzurlu bir aile ve toplum inşa etme gibi gayeler bulunmaktadır. Tesettür sadece bedenin belli

yerlerini örtmekten ibaret değildir. Rabbimiz, *"Ey Âdemoğulları! Size avret yerlerinizi örtecek giysi ve süslenecek elbise verdik."* buyurarak giyinmenin ilk amacının mahrem yerleri örtmek olduğunu bildirse de, ayetin devamında, *"Takva elbisesi var ya, işte o daha hayırlıdır."* (A'raf, 7/26) buyrulmaktadır. Böylece kişinin iffet ve saygınlığını korumak üzere örtünmesinin, takvanın yani Allah'a karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmenin bir gereği olduğu hatırlatılır. Müminin oturması, kalkması, yürümesi, ko-

Hayâ, iffetin kardeşi, çirkinlikten korunma ve onurlu kalma gayretinin en büyük yardımcısıdır.

nuşması, susması, bakması, alması, vermesi kısacası her davranışı edep çerçevesinde gerçekleştiğinde, tesettürü takva elbisesiyle bütünleşmiş olacaktır.

İffet zırhını kuşanmış ve hayâ elbisesini giyinmiş müminler, gözlerini haramdan korurlar. Yüce Mevla peş peşe ayetlerde, *"Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar."*, *"Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar."* buyurur. Bakışlarımızdan da sorumlu olduğumuzu hatırlatarak, gönlümüze açılan pencerelerimiz olan gözlerimizi edep perdesiyle örtmemizi ister. Ayet-i kerimeler böyle bir tutumun kadın ve erkek tüm inananlar için en nezih tavır olduğuna işaret etmektedir (Nûr, 24/30-31). İlk bakışta yani tesadüfen görüvermede bir mahzur olmasa da kişinin sonraki bakışlarından mesul olduğunu hatırlatan Resûlullah Efendimiz, Hz. Ali'ye hitaben, *"Ey Ali! Bir bakışa ikincisini ekleme! Çünkü ilk bakış affedilmiştir. Sonraki bakışa ise hakkın yoktur."* (Ebû Dâvûd, Nikâh, 42-43) buyurur.

Kur'an-ı Kerim, insanın özellikle iki husus-

Gerçek anlamda yoksulluk, maddi nimetlerden mahrum olma değil, iffetten yoksun olarak onursuz yaşamadır.

taki zaafına dikkat çeker: Mala düşkünlük ve cinsel arzulara meyil. Mal mülk hırsı, insanı zayıflatan, idrakini ve itidalini yitirmesine sebep olan bir durumdur. İnsan fakir düşmekten ve başkasına muhtaç hâle gelmekten korkar. Oysa gerçek anlamda yoksulluk, maddi nimetlerden mahrum olma değil, iffetten yoksun olarak onursuz yaşamadır. Kur'an'ın ifadesine göre, öyle fakir lakin "iffetli" kimseler vardır ki yoksulluklarını gizledikleri için bilmeyenler onları zengin sanır. İnsanlara asla el açmayan bu kimselerin edepleri simalarına yansımıştır. Yardım ve sadakayı hak edenler bilhassa bu insanlardır (Bakara, 2/273).

Diğer taraftan, Kur'an, cinsel arzulara karşı kontrolünü kaybetmeyen ve haram zevkler peşinde koşmayan kimseyi de "iffetli" olarak nitelendirir (Nûr, 24/33). Dinimiz fıtratın gerektirdiği cinsel arzuların helal yoldan tatminini doğal karşılamış, bu hususta birey, aile ve toplum huzurunu temin edecek düzenlemeler getirmiş, sınırlar belirlemiştir. Ölçüsüz ve sorumsuz bir cinsel hayat insan saygınlığının yitirilmesine, neslin bozulmasına, toplumun ahlakî değerlerinin sarsıl-

masına, fiziksel ve ruhsal pek çok hastalığın yayılmasına yol açmaktadır. Bu yüzden namus ve iffetini korumak, insan onuruna yaraşır temiz ve nezih bir özel hayat sürmek, müminin en önemli sorumluluklarındandır. Mümin cinsel uyaranlara karşı dikkatli ve dürtülerini dizginleyebilir olmalıdır. Ayette, *"Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o hayâsızlıktır. Çok kötü bir yoldur."* (İsrâ, 17/32) buyrularak zinanın ne büyük bir iffetsizlik olduğu ifade edilmektedir. Peygamber Efendimiz de dil, göz, kulak, el gibi organların zinaya zemin hazırlayacak şekilde kullanılmasından müminleri sakındırmıştır (Buhârî, İsti'zan, 12, Kader, 9).

Dinimize göre cinsel ihtiyacın giderilmesinin tek meşru yolu evliliktir. Evlilik, iffeti ve saygınlığı koruyan en sağlam kale, en güçlü kalkandır. Evlenme imkânı bulamayanlar ise, Allah'ın lütuf ve keremiyle ihtiyaçlarını giderinceye kadar iffetlerini korumak (Nûr, 24/33) ve zinadan uzak durmakla (İsrâ, 17/32) sorumludur. Bir konuşmasında gençlere seslenen Peygamberimiz, evliliğin iffeti korumadaki önemini şöyle hatırlatır: *"Ey gençler topluluğu! Evlenmeye imkânı*

olanınız evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan çevirmek ve iffeti korumak için en iyi yoldur." (Buhârî, Nikâh, 3)

Bu nebevî uyarının ışığında gençleri evlenmeye teşvik etmenin yanı sıra, yuva kurmayı büyük beklentilerin ve neredeyse altından kalkılamaz şartların tahakkümünden de kurtarmak gerekir. Evliliği kolaylaştırmak ve evlenmek isteyenlere yardımcı olmak sosyal bir sorumluluk kabul edilmelidir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s) nikâhın kolaylaştırılmasını teşvik etmiş, en hayırlı ve bereketli nikâhın en kolay yoldan gerçekleşeni olduğunu bildirmiştir (Ebû Dâvûd, Nikâh, 31).

İffet Özgürlüğün Kaynağıdır

İnsan haysiyetinin dayandığı en temel değer hürriyettir. Bütün insanlar hür doğarlar. İnsan onuruna yönelik en büyük saldırı hiç kuşkusuz insanın köleleştirilmesidir. Mısır valisinin oğlunun, babasının nüfuzunu kullanarak halka baskı uyguladığını öğrendiğinde, halife Hz. Ömer valiyi uyarıyor, "Anaların hür doğurduklarını ne zaman-

dan beri köleleştirdiniz?" diyerek ona çıkışıyordu (Kenzü'l-ummâl, XII, 660-661). Çünkü o, âlemlere rahmet olan Nebi'nin rahle-i tedrisinden geçmiş, insana gösterilmesi gereken saygıyı bizzat ondan öğrenmişti.

Resûl-i Zişan'ın nezdinde bir kölenin onur bakımından hür kimseden hiçbir farkı yoktu. Köleliğin var olduğu bir toplumda yaşayan ama her fırsatta kölelerin özgürlüklerine kavuşturulması için tavsiyede bulunan Efendimiz, toplumun bu mağdur kesimine özel bir ihtimam ve muhabbet gösteriyordu. Böylelikle Zeyd b. Hârise'ler, Bilâl-i Habeşî'ler, Ammâr b. Yâsir'ler insanlıklarının farkına varıyor, İslam ile şeref buluyordu.

Hür olarak yaratılmış insanın bir başkası tarafından her ne suretle olursa olsun köleleştirilmesi kabul edilemez. Aynı şekilde insanın, nefsin kontrolüne girerek onun tahakkümüne boyun eğmesi ve kendini köleleştirmesi de insanlık onuruyla bağdaşmaz. Bu yüzden hakiki anlamda özgürlüğün Allah'a kul olmakla ve O'ndan başkasına kulluk anlamında boyun eğmemekle mümkün olaca-

Nefsinin aşırılıklarını dizginleyip seçimini iyilik ve sevaptan yana yapan, kurtuluşa erecektir. Ama aksine nefsani arzularının güdümünde hareket ederek iffetini korumayan, ziyana uğrayacaktır.

ğını söyleyebiliriz. En büyük şeref Allah'a kul olabilmektedir. Kulluk bilinciyle özgürlüğe açılan bir hayatı yaşamak, insanın kendi izzet ve haysiyetini koruması anlamına gelir.

En tehlikeli kölelik ise insanın nefsanî arzularının ve tutkularının esiri hâline gelmesidir. Dünya heveslerinin, hırs ve emellerinin sonu yoktur. Nefsinin kölesi olan insan, iştah rüzgârında bir o yana bir bu yana savrulur durur. Böyle bir kölelikten azat olmanın ya da nefsin esaretine düşmekten korunmanın yolu ise öncelikle iffetten geçer. İffetli insan, hırs ve tamaha kul olmaktan kurtularak özgürlüğün huzur ve güven ikliminde yaşar.

Aslında dinimizin önemle üzerinde durduğu her bir ahlakî değer, insan onuruyla doğrudan ilişkilidir. İffet de insanı sadece özgür kılmakla kalmaz; edep, hayâ, sabır, kanaat, yardımlaşma, affetme, tatlı dilli ve güler yüzlü olma gibi pek çok ahlakî özelliği beraberinde getirerek sahibini güzelleştirir. Diyebiliriz ki, iffet insanın süsü, ziyneti, hayâ ve namus anlayışının göstergesidir.

Cennette yasak ağacın meyvesinden yiyen, bu yüzden açığa çıkan edep yerlerini örtmeye çalışan Hz. Âdem ve eşinin tavrı (Tâ-Hâ, 20/121), hayânın ne denli köklü bir duygu olduğunu gösterir. Peygamber Efendimiz de utanma duygusunun köklü geçmişine işaret ederek, "insanların ilk peygamberlik öğretilerinden beri duyup idrak ettikleri bir söz" aktarır: *"Utanmıyorsan dilediğini yap!"* (Buhârî, Edeb, 78).

Hayâ, görünmeyen ama insanı koruyan hassas bir çizgidir. Her dinin bir ahlakı olduğunu, İslam ahlakının özünü ise hayânın oluşturduğunu haber veren Sevgili Peygamberimiz, hayâ duygusunun "imandan kaynaklandığını" özellikle ifade eder (İbn Mâce, Zühd, 17). Hayâ iffetin kardeşi, çirkinlikten korunma ve onurlu kalma gayretinin en büyük yardımcısıdır.

Mümin, "Edeb Ya Hû" düsturuyla göz, kulak, dil ve gönül kapılarını her türlü hayâsızlığa ve harama kapatır. İffet abidesi Resûlümüz, gücü yettiği ve fırsat önüne geldiği halde, Hz. Yusuf misali, "Ben Allah'tan korkarım" diyerek günaha ve ahlaksızlığa

sırt çevirenleri hiçbir gölgenin bulunmadığı günde Allah'ın arşının gölgesinde gölgelenmekle müjdelemektedir (Buhârî, Zekât, 16). Kur'an'ın haber verdiğine göre sarayda Aziz'in karısı kendisiyle beraber olmak istediğinde Hz. Yusuf, "Hâşâ, Allah'a sığınırım." diyerek ondan yüz çevirmişti. Daha sonra saray erkânının hanımları bir araya gelip Yusuf'un (a.s) güzelliğinden etkilendiklerinde de, "Rabbim! Zindan, bunların benden istediklerinden daha iyidir. Eğer onların bana kurdukları tuzağı boşa çıkarmazsan, onlara meyleder ve cahillerden olurum." diyerek Rabbine sığınmıştı. Cenab-ı Hak, Hz. Yusuf'un duasını kabul etmiş, lakin uğradığı iftira sonucunda Yusuf (a.s) yıllarca zindanda hapsedilmişti (Yûsuf, 12/23-35). Hepimizin "iffet timsali" olarak bildiği Hz. Yusuf'un hayatı, nefsine yenik düşen kimsenin sarayda bile olsa arzularının tutsağı olacağına, iffetle hareket edip onurunu koruyan kişinin ise zindanda bile olsa aslında hür olduğuna en güzel örnektir.

Hikâyesini Kur'an'dan öğrendiğimiz diğer bir iffet abidesi de Hz. Meryem'dir. Uzun yıllar hasretini çektikten sonra evlat sahibi olaca-

ğını öğrenen annesi, Allah'a şükrünün ifadesi olarak karnındaki bebeği, yani Meryem'i "hür olarak" mabede adar (Âl-i İmran, 3/35). Zira Allah'a hakkıyla kul olabilmek için O'ndan gayrısına kulluktan azade olabilmek gerekir. Allah'a adanmak, nefsin bütün tutkularından arınarak, her türlü esaret zincirini kırarak Allah'a kul olabilmektir. Gönlünü dünyaya ve hatta ukbaya değil, Allah'a bağlayabilmektir. "La ilahe illallah" kelime-i tevhidini hâle getirip yaşayabilmektir.

Mabette, gerçek hürriyetin Allah'a kul olmaktan ve iffetli bir hayat yaşamaktan geçtiğini öğrenerek yetişen Hz. Meryem, Rabbinin hikmeti gereği babasız çocuk dünyaya getirerek bir mucizeye tanık olur. Halkın çirkin saldırı ve iftiraları karşısında Allah'a sığınır. Hz. Meryem, Rabbinin emri gereği sükût orucu tutarken, Allah Teâlâ onu kucağındaki bebeği ile aklamıştır (Âl-i İmran, 3/35-46; Meryem, 19/16-33). Hz. Meryem'in şahsında erkek, kadın bütün müminlere iffetli ve nezih bir hayatın kişiyi saygın ve güçlü kılacağı öğretilmektedir.

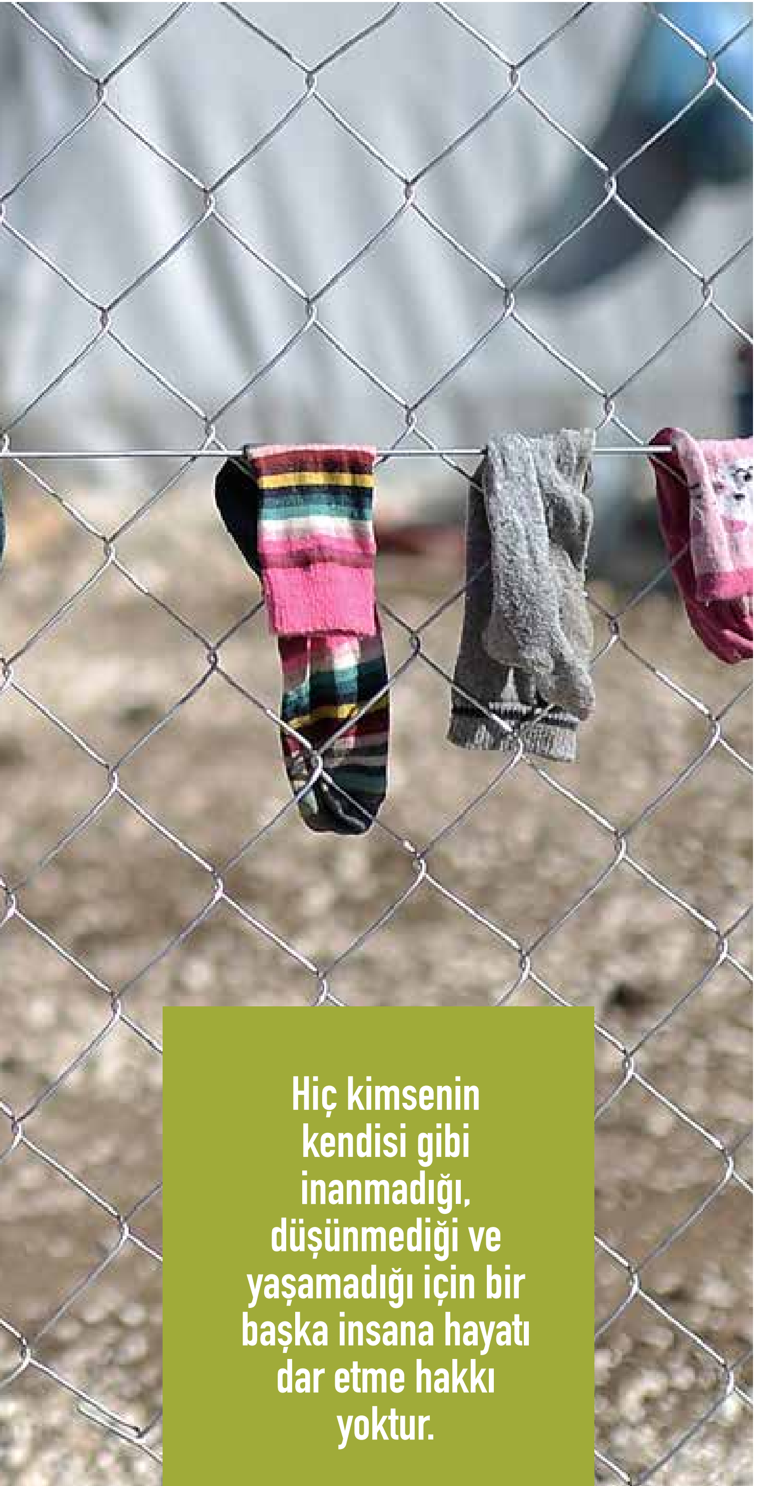
Onuru ve İffeti Zedeleyen Davranışlar

İnsan kimi zaman öylesine yanlış anlayışlara kapılmakta, olumsuz davranışlar sergilemekte ya da öyle muamelelere maruz kalmaktadır ki insanlık haysiyeti ayaklar altına alınmaktadır. Bunlardan birkaçının üzerinde durmakta yarar vardır:

a. Irkçılık ve Mezhepçilik

Irkçılık, mezhepçilik, meşrepçilik insanlık onurunu heder eden, iffeti zedeleyen anlayış ve davranışların en başında gelmektedir. Aziz Kitabımızda, *"Ey insanlar! Şüphesiz sizi bir erkek ve dişiden yarattık. Tanışasınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız O'na itaatsizlikten en fazla sakınanınızdır. Allah, her şeyi hakkıyla bilmektedir, her şeyden haberdardır."* (Hucurât, 49/13) buyrulur. Bu ayetler onurun soy, sop, kabile, sülale ile değil "takva" ile olduğunu açıkça bildirir. Yine Kerim Kitabımız renklerin, ırkların, dillerin farklı olmasının bir ayrımcılık sebebi değil, Allah'ın ayeti olduğu ifade eder (Rûm, 30/21).

Hiç kimsenin kendisi gibi inanmadığı, düşünmediği ve yaşamadığı için bir başka insana hayatı dar etme hakkı yoktur.

Bütün bunlar aynı zamanda bir toplumun kültürel zenginlikleridir.

İnsan anne babasını, soyunu sülalesini, ırkını milliyetini kendisi seçemez. Siyah, beyaz ya da sarı olmak kimsenin elinde değildir. Allah'ın murad-ı ilahisi böyle tecelli etmiş, insanları farklı ırklarda ve renklerde yaratmıştır. Tercih imkânının olmadığı bir hususta birbirine üstünlük kurmaya çalışmak, hayatın gerçeklerini görmezden gelmek demektir.

Her insanın içinde doğup büyüdüğü ailesini, kavmini, milletini sevmesi son derece tabiidir. Ancak tabii olmayan, seçme irade ve imkânının olmadığı bir konuda mensup olduğu ırk ile böbürlenmek, bunu bir ayrıcalık ve üstünlük sebebi olarak görmek ve diğerlerini aşağılamaktır. Oysa bir ırka, bir mezhebe, bir aileye mensubiyetimiz asıl ve büyük aidiyetimizi, İslam'a mensubiyetimizi ve İslam kardeşliğimizi gölgelememelidir.

İslam kabile asabiyetini şiddetle reddetmiş, Resûlullah Efendimiz, *"Allah, cahiliye gururunu ve atalarla övünme âdetini ortadan kaldırmıştır. (İnsanlar arasında) ancak 'tak-*

va sahibi mümin' ve 'bedbaht günahkâr' ayrımı vardır. İnsanlar Âdem'in çocuklarıdır, Âdem ise topraktan yaratılmıştır." (Tirmizî, Menâkıb, 74) buyurarak ırkçılık anlayışının yanlışlığına dikkat çekmiştir. İnsanların farklı düşünceye sahip olması, herhangi bir mezhebi veya meşrebi benimsemesi son derece doğal bir durumdur. Ancak kendi yolunu tek doğru kabul ederek buradan bir ayrımcılık üretmesi, şiddet ve çatışma çıkarması haddi aşmaktır; diğer insanların haysiyetini hiçe saymaktır. Yeryüzü her inanç, anlayış, meşrep ve mezhepten insanı üstünde barındıracak kadar geniştir. Hiç kimsenin kendisi gibi inanmadığı, düşünmediği, yaşamadığı gerekçesiyle bir başkasına dünyayı dar etme, baskı ve zulüm uygulama hakkı yoktur, olamaz.

b. Zulüm ve Şiddet

Zulüm en büyük onursuzluktur. Hak sahibine hakkını vermemek, bir kimsenin hakkını zorla elinden almak, şiddet uygulamak gibi her türlü zalimane davranış dinimizde kesinlikle yasaklanmıştır.

Dinimizde
insanları hor
görmenin, alay
etmenin, lakap
takmanın,
gıybetin, yalan
söylemenin
ve başkalarını
küçük düşürücü
tüm davranışların
yasaklanmış
olması,
izzet-i nefsin
korunmasına
yönelik
düzenlemelerdir.

Peygamber Efendimizin bildirdiğine göre, bir kutsi hadiste Yüce Allah, *"Ben zulmü kendime ve kullarıma haram kıldım. O hâlde siz de birbirinize zulmetmeyin."* (Müslim, Birr, 55) buyurur. Kur'an-ı Kerim'de de, *"Zalimler asla kurtuluşa eremezler."* (Kasas, 28/37), "Biz zalimleri mutlaka yok edeceğiz." (İbrahim, 14/13) buyrularak zulmedenlerin acı akıbetlerine dikkat çekilir.

Hangi gerekçeyle ve muhatabı kim olursa olsun işkence, zulüm ve şiddet insanlık suçudur. Kur'an'ın en büyük müfessiri ve canlı örneği olan Rahmet Peygamberi (s.a.s) hayatı boyunca çevresindeki hiçbir varlığa hiçbir biçimde şiddet uygulamamıştır. Kıyamette en çok canları yanacak kimselerin, insanlara şiddet uygulayıp canlarını yakanlar olduğunu bildirmiş (İbn Hanbel, IV, 90), insanlara zulmedenlerin Allah'ın azabına uğrayacağını haber vermiştir (Müslim, Birr, 117).

Peygamber Efendimiz özellikle aile içindeki şiddeti yasaklamış, aile bireylerini birbirinden uzaklaştıran ve haysiyetlerini rencide eden sözlü ya da fiilî hiçbir şiddet uygula-

masına müsamaha göstermemiştir. Kadına şiddet uygulama eğiliminde olanları ısrarla uyarmış (Müslim, Cennet, 49), eşlerini döven erkeklerin *"insanların hayırlıları olmadıklarını"* ifade etmiştir (Ebû Dâvûd, Nikâh, 41, 42). *"Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir."* (Tirmizî, Birr, 15) sözleriyle de yaşlıların ve çocukların onurunu korumanın Müslüman olmanın gereği olduğuna işaret etmiştir.

c. Yalan ve İftira

Doğruluk, dürüstlük ve güven, İslam ahlakının özünü oluşturur. Yalan söyleyen, aldatan, verdiği sözü tutmayan kimse sadece günah işlemiş olmaz. Aynı zamanda hem kendi onuruna ihanet etmiş hem de muhatabının haysiyetini hiçe saymış olur. Yalanın mümin ahlakı olamayacağı bir ayet-i kerimede, *"Yalanı, ancak Allah'ın ayetlerine inanmayanlar uydurur. İşte onlar yalancıların ta kendileridir."* (Nahl, 16/105) şeklinde ifade edilir.

İftira da en az yalan kadar tehlikeli ve bir o kadar günahtır. Mümin, kendi iffet ve onu-

runu korumakla sorumlu olduğu kadar, başkalarının iffetinin de emanet olduğu bilinciyle yaşamaya gayret eder. Dürüst ve namuslu kimselere iftirada bulunmanın büyük günahlardan olduğunu bilir. O, şu ilahi ikaz ile âdeta titrer: *"İffetli, (haklarında uydurulan kötülüklerden) habersiz mümin kadınlara zina isnat edenler, gerçekten dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. İşlemiş oldukları günahtan dolayı dillerinin, ellerinin ve ayaklarının kendi aleyhlerine şahitlik edecekleri günde onlara çok büyük bir azap vardır."* (Nûr, 24/23-24)

Peygamber Efendimiz, *"Kişinin haksız yere bir Müslüman'ın şeref ve namusuna dil uzatması, büyük günahların en büyüklerindendir."* (Ebû Dâvûd, Edeb, 35) buyurarak ümmetini iftira bataklığından sakındırır. "Çamur at, izi kalsın." mantığıyla hareket edip insanların iffetiyle oynamanın, kişileri aile ve toplum nezdinde itibarsızlaştırmaya çalışmanın vebali büyüktür. Böyle bir davranışın dünyada bir şekilde üstü örtülse bile, ahirette altından kalkmanın kolay olmayacağı unutulmamalıdır.

d. Suizan ve Gıybet

İnsan haysiyet ve iffetini zedeleyen bir diğer olumsuz tutum suizandır. İşin hakikatini bilmeden başkaları hakkında kötü düşünce taşımak, zihin ve niyet okumaya kalkışmak, önyargı beslemek kardeşlik duygularını örseleyip insanî ilişkilere zarar verdiği gibi günaha da yol açmaktadır. Yüce Rabbimiz, *"Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü zannın bir kısmı günahtır."* (Hucurât, 49/12) buyurur. Peygamberimizin ifadesiyle zan, "sözün en yalanıdır" (Müslim, Birr, 28).

Kesin ve doğru bilgiyle değil de şüphe ve zanla hareket eden kimse, çoğu zaman mahcubiyet yaşar. Hakkında zanda bulunarak haysiyet ve hukukunu çiğnediği kimseyle helalleşmesi gerekir. Hele suizanla yetinmeyip işi dedikodu ve gıybete dökmüşse, mesele çok daha vahim bir hâl alır. Gıybetin vahameti Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır: *"Gizlilikleri araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölmüş kardeşinin etini yemekten*

Kesin ve
doğru bilgiyle
değil de
şüphe ve
zanla hareket
eden kimse,
çoğu zaman
mahcubiyet
yaşar.

hoşlanır mı? Bak bundan nasıl tiksindiniz!" (Hucurât, 49/12)

Müslümanların insanî ilişkilerde uymaları gereken ahlakî ölçülere genişçe temas edilen Hucurât suresinde alay etmenin, karalamanın, kötü lakap takmanın da yasaklandığı bildirilmekte, bu günahları işlemiş kimseler tövbeye davet edilmekte, pişmanlık duyup tövbe etmeyenler ise zalim olarak nitelendirilmektedir (Hucurât, 49/11).

Peygamber Efendimiz de başkalarını alaya alıp taklit etmenin yanlışlığını ifade ederken, *"Karşılığında bana dünyayı verseler bile kimsenin taklidini yapmak istemem."* (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 51) buyurur.

Sonuç Yerine: Kendimizi Sorgulamak

Şu bir gerçek ki nefis kendini haklı, başkalarını suçlu görmekte ve göstermekte oldukça mahirdir. O yüzden olsa gerek büyüklerimiz, başkasına çuvaldız batırmadan önce kendimize iğneyi batırmamızı salık verirler. Aslında bu öğüt, nefis muhasebesinin, şimdiki ifadesiyle otokontrolün önemine dikkat

çekmektedir. Bu itibarla kendimizi sıygaya çekmekten ve şu soruları sormaktan çekinmemeliyiz:

Yüce Rabbimizin değer verip yarattığı, insan olarak yaratmış olmakla aynı zamanda onur sahibi kıldığı insana biz de hak ettiği değeri veriyor muyuz?

Haysiyete saygı ve iffete hürmet söz konusu olunca, bu insanın annemiz, babamız, eşimiz, evladımız, kardeşimiz, akrabamız, arkadaşımız, tanıdığımız, tanımadığımız olması bakış ve tavrımızı etkiliyor mu?

Bize yapılmasını arzu etmediğimiz davranışı başkalarına yapmaktan kaçınma, duymaktan hoşlanmayacağımız ifadeleri başkaları hakkında kullanmama hususunda gereken hassasiyeti gösterebiliyor muyuz?

Müslümanlığımız ve müminliğimiz, *"Müslüman, dilinden ve elinden insanların selâmette olduğu kişidir. Mümin ise insanların canları ve malları konusunda (kendilerine zarar vermeyeceğinden) emin oldukları kimsedir."* (Nesâî, İman, 8) şeklindeki nebevî ölçüye uyuyor mu?

Bir yandan bu sorulara verdiğimiz cevapları vicdan terazimizde tartarken, diğer yandan onurunu incittiğimiz, haysiyet ve şerefiyle oynadığımız, iffetine dokunduğumuz kimseler varsa eğer, hesap günü gelmeden onlarla helalleşmemiz gerektiğini, aksi takdirde dünyada rezil, ahirette rüsva olacağımızı bilelim.Peygamber Efendimizin şu ikazını kendimize düstur edinelim:

"Mal ve onur konusunda kardeşinde hakkı bulunup da bu dünyada onunla helalleşene Allah rahmet etsin. Çünkü kıyamette ne dinar ne de dirhem bulunur. Eğer o kimsenin iyilikleri varsa onlar haksızlık ettiği kimseye verilir. Şayet sevapları yoksa haksızlık yaptığı kimsenin günahları buna verilir." (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 2)